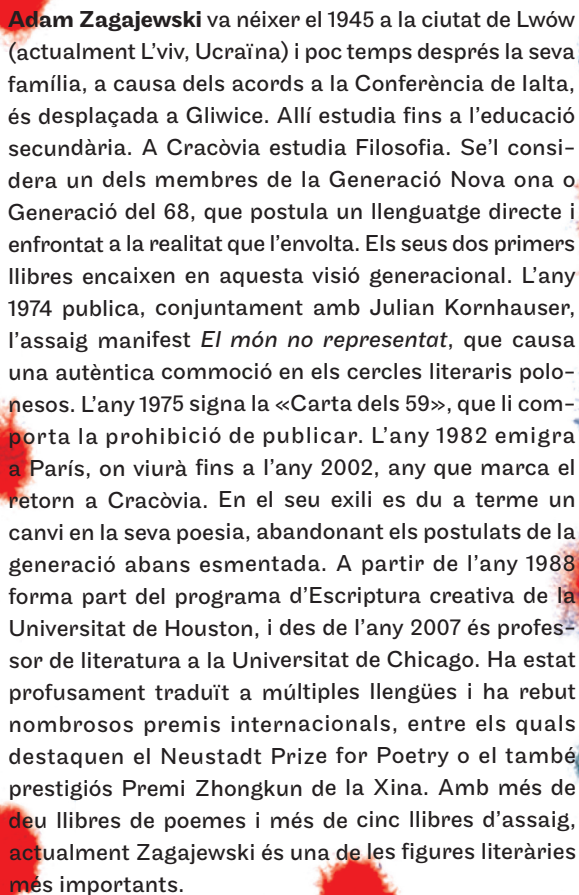

Adam Zagajewski

**Dilluns
de poesia
a l'Arts
Santa
Mònica**

**Presentació
i traduccions
de Xavier Farré**

SANTAMÒNICA

Adam Zagajewski va néixer el 1945 a la ciutat de Lwów (actualment L'viv, Ucraïna) i poc temps després la seva família, a causa dels acords a la Conferència de Ialta, és desplaçada a Gliwice. Allí estudia fins a l'educació secundària. A Cracòvia estudia Filosofia. Se'l considera un dels membres de la Generació Nova o la Generació del 68, que postula un llenguatge directe i enfrontat a la realitat que l'envolta. Els seus dos primers llibres encaixen en aquesta visió generacional. L'any 1974 publica, conjuntament amb Julian Kornhauser, l'assaig manifest *El món no representat*, que causa una autèntica commoció en els cercles literaris polonesos. L'any 1975 signa la «Carta dels 59», que li comporta la prohibició de publicar. L'any 1982 emigra a París, on viurà fins a l'any 2002, any que marca el retorn a Cracòvia. En el seu exili es du a terme un canvi en la seva poesia, abandonant els postulats de la generació abans esmentada. A partir de l'any 1988 forma part del programa d'Esriptura creativa de la Universitat de Houston, i des de l'any 2007 és professor de literatura a la Universitat de Chicago. Ha estat profusament traduït a múltiples llengües i ha rebut nombrosos premis internacionals, entre els quals destaquen el Neustadt Prize for Poetry o el també prestigiós Premi Zhongkun de la Xina. Amb més de deu llibres de poemes i més de cinc llibres d'assaig, actualment Zagajewski és una de les figures literàries més importants.

Recuperar territoris

Xavier Farré

Néixer en una ciutat que immediatament deixa de ser teva, i després créixer en una altra ciutat on les cases encara recordaven els sons d'una altra llengua i, si no en tenien prou amb els seus records, després van haver d'empeltar-se de nous records, de comparacions en què sempre acabava desfavorida. Tot això pot marcar la vida de qualsevol persona. És trobar-se en un lloc fronterer, tant geogràficament com també en el propi cos, és com viure en dos llocs a la vegada. I no és el principal problema si el primer, allí on es va néixer, no es coneix. Perquè s'acaba construint amb els fragments de les converses, dels records, d'una imatge quasi idíl·lica que van formant les paraules. Parlo de L'viv, actualment Ucraïna, però aleshores polonesa, Lemberg per als alemanys, potser Lleòpolis si partim del llatí, i Lwów, en polonès, encara l'any 1945, quan va néixer Adam Zagajewski. I parlo de Gliwice, actualment Polònia, però aleshores alemanya, Gleiwitz doncs, la ciutat en què els nazis van fingir el 31 d'agost de 1939 un atac a l'estació de ràdio i que fou l'ex-cusa perfecta per envair Polònia l'endemà mateix.

Com Adam Zagajewski diu a l'assaig "Dues ciutats", ell pertany a la categoria dels "sense sostre", en un sentit d'aquest terme diferent al que sovint s'utilitza. El de no pertànyer a un territori, i formar part d'un espai del tot imaginari i on l'escenari real esdevé com un decorat d'opereta de províncies. La família, tant la que va seguir aquell desplaçament de població com la que va marxar a altres llocs, passant així a la categoria dels emigrats, constitueix un dels temes a què recorre el poeta. I també els viatges a què es va veure abocat durant la seva vida, com si aquell primer viatge quan només tenia quatre mesos fos el preludi i el presagi del deambular de Zagajewski, potser buscant una casa, no ja una habitació pròpia, com en Virginia Woolf, sinó una casa pròpia. De Gliwice a Cracòvia, després Berlín, París, Houston, i de nou, Cracòvia, ciutat on viu i que abandona uns mesos a l'any per impartir un curs de literatura a la Universitat de Chicago.

La poesia de Zagajewski bascula entre totes aquestes parelles d'elements. La història familiar i la història del país, indeturable, que determina aspectes de la nostra vida sense que nosaltres de vegades no hi puguem fer gran cosa. L'evocació de les seves tietes, del seu pare, de la seva mare, tot el món que és més proper, que contrasta amb l'evocació dels fets terribles del segle XX, la destrucció i la matança, l'horror de què pot ser capaç l'ésser humà. El viatge, els paisatges que deixa enrere i els que reté en la memòria, amb la melangia de la ciutat grisa de Gliwice en primer terme. La realitat i la voluntat de superar aquesta realitat, els moments d'enlluernament,

l'instant irrepetible, fulgurant, i els allargassats moments del dolor, de la memòria del dolor, que retornen un cop i un altre. Sense un pol no hi ha l'altre, sembla dir Zagajewski en cada un dels seus llibres (en els de poemes, però també en els d'assaigs). Des de la primera experiència de desarrelament, en aquell 1945, Zagajewski té marcada l'enyorança, un dolor per la pèrdua que està lligada paradoxalment a la celebració. La seva obra esdevé una recerca en cada un d'aquests elements.

Tal vegada haver patit de primera mà i haver vist al seu voltant el desarrelament i les conseqüències dels fets històrics hagin convertit Zagajewski en un poeta amb una jerarquia de valors clarament definida. En això, és un continuador directe dels grans noms de la poesia polonesa que han creat al segle XX i que han tingut el seu màxim reconeixement i difusió després de les grans desfetes d'Europa. Per això, la seva obra s'amara de les referències de la cultura que han bastit aquesta Europa, com si el mal pogués tenir el seu propi remei, com una taula de salvació on aferrar-se, com les arrels necessàries per formar part d'un lloc i d'una comunitat. La literatura i la música com a refugi, ja que són aquestes arts les que proporcionen justament els moments d'elevació, són l'antídot a la barbàrie, uns espais imaginaris per on podem passejar. Com aquella Lwów imaginària a través de la interpretació dels seus pares, de la gent que passejava per Gliwice i simultàniament recorria els carrers de la seva ciutat, de la seva pèrdua. És d'aquesta manera com també actuen els poemes d'Adam Zagajewski, són punts de suport per a les nostres derives, són els ins-

tants elevats que ens duen a geografies imaginàries, qui sap si no a aquell primer moment que ens ha estat arrabassat i que configurem amb les paraules que ens llega el poeta.

Xavier Farré (1971) és poeta i traductor. Ha publicat els llibres *Llocs comuns* (2004); *Retorns de l'Est (Tria de poemes 1990-2001)* (2005), *Inventari de fronteres* (2006), *La disfressa dels arbres* (2008) i *Punt rere punt* (2014). Ha traduït del polonès i de l'eslovè autors com Czesław Miłosz, Adam Zagajewski, Zbigniew Herbert o Tomáš Šalamun.

Adam Zagajewski

Dilluns de poesia a l'Arts Santa Mònica

Poetyka

Adam Zagajewski

W liście do Luizy Colet z 14.8.1853 Flaubert parafrazował Leconte de Lisle: "Tak, ludzkość głupieje. Leconte ma rację; sformułował to nam w sposób, którego nigdy nie zapomnę. *Marzyciele średniowiecza* byli innymi ludźmi niż *działacze* czasów nowożytnych". A w innym liście do tej samej Luizy dodał: "Wydaje mi się, że w sztuce rzeczą najwyższą (i najtrudniejszą) nie jest ani pobudzanie do śmiechu, ani rozczulanie, ani wprowadzanie w stan rui czy wściekłości, lecz działanie na modłę przyrody, to znaczy *wywoływanie marzenia*".

Bardzo mi się podoba ten program. Obawiam się bowiem, że jestem marzycielem i godziny spędzone na marzeniu (w którym pomaga mi czasem próba pisania wiersza, lektura poezji czy eseju lub też słuchanie muzyki) należą do moich ulubionych zajęć. Ale znam też stan ducha, w którym rodzi się bunt przeciw marzeniu, kiedy chciałoby się przejść na drugą stronę, na stronę działania, akcji, przydatnej innym ludziom. Goethe nieraz rozważał ten dylemat. A w polskiej poezji znajdziemy świetny wiersz Zbigniewa Herberta, *Tren Fortynbrasa*, w którym z całą mocą pojawia się przeciwstawienie marzenia działaniu.

Nie znam rozwiązania tego problemu – ale wiem, że właśnie w tym napięciu żyje poezja.

Poètica

Adam Zagajewski

En la carta a Louise Colet de 14.8.1853 Flaubert va parafrasejar Leconte de Lisle: “Sí, la humanitat s’embajaneix. Leconte té raó; ens ho ha formulat d’una manera que mai no oblidaré. Els *somniadors medievals* eren unes persones del tot diferents als *actius* dels temps moderns”. I en una altra carta a la mateixa Louise va afegir: “Crec que en l’art el més elevat (i més difícil) no és ni fer riure, ni fer plorar ni conduir a un estat de zel o de ràbia, sinó actuar segons la naturalesa, és a dir, *fer somniar*.”

M’agrada molt aquest programa. Però molt em temo que sóc un somniador i que les hores que passo en el somieig (en què m’ajuden de vegades els intents d’escriure algun poema, llegir poesia o assaig o escoltar música) són les meves ocupacions preferides. Però també conec aquell estat de l’esperit en què sorgeix l’oposició en contra dels somnis, quan un voldria passar a l’altra banda, a la banda de l’acció, útil per als altres. Goethe més d’un cop va reflexionar sobre aquest dilema. En la poesia polonesa trobem l’excel·lent poema de Zbigniew Herbert, *El lament de Fortimbràs*, en què amb tota la seva força apareix la contraposició del somni a l’acció.

No tinc cap solució a aquest problema, però sé que precisament és en aquesta tensió que viu la poesia.

Z ŻYCIA PRZEDMIOTÓW

Gładka skóra przedmiotów napięta
tak mocno jak cyrkowy namiot.

Nadchodzi wieczór.

Witaj, ciemności.

Żegnaj, światło dnia.

Jesteśmy jak powieki, mówią rzeczy,
dotykamy i oka i powietrza, ciemności
i światła, Indii i Europy.

I nagle to ja zaczynam mówić: rzeczy,
czy wiecie, czym jest cierpienie?

Czy byłyście kiedyś głodne, zagubione, samotne?

Czy płakałyście? Czy wiecie, czym jest lęk?

Wstyd? Czy poznałyście zawiść i zazdrość,
małe grzechy, których nie obejmuje przebaczenie?

Czy kochałyście? Czy umierałyście kiedyś,
w nocy, gdy wiatr otwiera okna i przenika
do chłodnego serca? Czy zaznałyście
starości, czasu, przemijania? Żałoby?

Zapada cisza.

Na ścianie tańczy igła barometru.

(Płótno)

DE LA VIDA DELS OBJECTES

La pell llisa dels objectes tesada
amb tanta força com una tenda de circ.

Arriba el vespre.

Benvinguda, foscor.

Adéu, llum del dia.

Som com parpelles, diuen les coses,
toquem l'ull i l'aire, la foscor
i la llum, Índia i Europa.

I sóc jo qui de sobte comença a parlar: coses,
sabeu què és el patiment?

Us heu quedat mai amb gana, soles, perdudes?

Heu plorat? Sabeu què és la por?

La vergonya? Heu conegut l'enveja, la gelosia,
els pecats diminuts que el perdó no contempla?

Heu estimat? Heu mort algun cop,

a la nit, quan el vent obre les finestres i s'infiltra
fins al cor fred? Heu conegut

la vellesa, el temps i el seu transcurs? El dol?

Es fa el silenci.

A la paret balla la busca de baròmetre.

(Llenç)

O PÓŁNOCY

Rozmawialiśmy długo w noc, w kuchni;
lampa naftowa miękko świeciła
i przedmioty, ośmielone jej delikatnością,
wyłaniały się z mroku, zdradzając
swoje imiona: stół, krzesło, solniczka.

O północy powiedziałaś, żeby wyjść
przed dom. Nagle zobaczyliśmy niebo
i wybuchły gwiazdy, gwiazdy sierpnia.
Jasny ogień nocy sierpniowej drżał
nad nami, nieposkromiony, wieczny.

Świat palił się, bezgłośnie, objęty
białym pożarem, w którym spały wioski,
kościóły i stogi siana, pachnące mięta
i koniczyną. Płonęły drzewa i wieże,
woda i powietrze, wiatr i płomienie.

Czym jest cisza tej nocy, skoro wulkany
mają szeroko otwarte oczy, a przeszłość
jest obecna i groźna, wynurza się z ukrycia
tak samo jak księżyc lub krzak jałowca?
Chłodne są twoje usta i chłodny będzie świt,
ręcznik rzucony na rozpalone czoło.

(Półno)

A MITJANIT

Vam parlar molt de temps a la nit, a la cuina;
el llum de querosè feia una llum blana
i els objectes, animats per la seva delicadesa,
sorgien de la foscor i revelaven
els seus noms: taula, cadira, saler.

A mitjanit vas dir de sortir davant
de casa. De sobte vam veure el cel
i van esclatar les estrelles, les estrelles d'agost.
El foc clar de la nit d'agost tremolava
damunt nostre, indòmit, etern.

El món cremava, en silenci, immers
en un incendi blanc en què dormien els pobles,
les esglésies i els pallers, flairosos de menta
i de trèvol. Cremaven els arbres i les torres,
l'aigua i l'aire, el vent i les flames.

Què és el silenci d'aquesta nit, si els volcans
tenen el seu ull obert del tot, i el passat
és aquí, amenaçador, i d'amagat surt
com la lluna o com un arbust de ginebre?
Els teus llavis són freds, i freda serà l'alba,
una tovallola sobre el front encès.

(Llenç)

MOJE CIOTKI

Zawsze zajęte tym, co nazywały
praktyczną stroną życia
(teorią interesował się Platon),
po łoczce zanurzone w meblach,
w pościeli, w ogrodach kuchni i spiżarni,
nie zapominały o woreczku z lawendą,
który zamieniał szafę z bielizną w łąkę.

Praktyczna strona życia,
tak jak nieoświetlona twarz Księżycy,
nie była wolna od tajemnic;
gdy zbliżało się Boże Narodzenie
życie stawało się wyłącznie *praxis*
i mieszkało przez moment w korytarzach,
chroniło się w walizkach, w neseserach.

A gdy ktoś umierał, co niestety
zdarzało się nawet w naszej rodzinie,
moje ciotki zajęte były intensywnie
praktyczną stroną śmierci
i zapominały wtedy o lawendzie,
która pachniała bezinteresownie, szaleńczo,
pod ciężkim śniegiem prześcieradeł.

(*Pragnienie*)

LES MEVES TIETES

Sempre enfeinades en el que anomenaven
la cara pràctica de la vida
(Plató es feia càrrec de la teoria),
fins a mig colze en els mobles, en els llençols,
en els jardins de la cuina i del rebost,
no s'oblidaven de la bosseta d'espígol
que transformava l'armari en un prat.

La cara pràctica de la vida,
així com la cara no il·luminada de la Lluna,
no estava lliure de misteris;
quan s'acostava el Nadal
la vida es convertia tan sols en una praxi
i vivia per un instant en els passadissos,
es refugiava en les maletes, en els necessers.

I quan algú moria, cosa que per desgràcia
fins i tot també passava a la nostra família,
les meves tietes estaven del tot enfeinades
en la cara pràctica de la mort
i aleshores s'oblidaven de l'espígol
que feia olor pròdigament, arrauxada,
sota la pesada neu dels llençols.

(Desig)

U STÓP KATEDRY

Kiedyś w czerwcu, pod wieczór,
wracając z długiej wyprawy
i mając jeszcze w świeżej pamięci
zapach kwitnących drzew Francji,
żółte pola i zielone platany,
które biegły szybko przed samochodem,

siedzieliśmy na krawężniku u stóp katedry
i rozmawialiśmy półgłosem o katastrofie,
o tym, co nadejdzie, o nieuniknionej grozie,
i ktoś powiedział, to jeszcze najlepsze,
co możemy teraz zrobić –
rozmawiać o ciemności w takim jasnym cieniu.

(Anteny)

SPRÓBUJ OPIEWAĆ OKALECZONY ŚWIAT

Spróbuj opiewać okaleczony świat.
Pamiętaj o długich dniach czerwca
i o poziomkach, kroplach wina rosé.
O pokrzywach, które metodycznie zarastały
opuszczone domostwa wygnanych.
Musisz opiewać okaleczony świat.
Patrzyłeś na eleganckie jachty i okręty;

ALS PEUS DE LA CATEDRAL

Un cop, en juny, al vespre,
en tornar d'una llarga excursió
i tenint encara fresc en la memòria
l'olor dels arbres en flor de França,
els camps grocs i els plàtans verds
que corrien ràpid davant del cotxe,

sèiem a la vorada als peus de la catedral
i parlàvem a mitja veu de la catàstrofe,
del que vindria, de l'amenaça inevitable,
i algú va dir, això és el millor
que podem fer ara:
parlar de la foscor en aquesta ombra tan clara.

(Antenes)

INTENTA CANTAR EL MÓN MUTILAT

Intenta cantar el món mutilat.
Recorda els llargs dies de juny
i les maduixes silvestres, les gotes de vi rosé.
L'ortigall que amb cura cobria
els predis abandonats dels exiliats.
Has de cantar el món mutilat.
Miraves els iots i els vaixells luxosos,

jeden z nich miał przed sobą długą podróż,
na inny czekała tylko słońca nicość.
Widziałeś uchodźców, którzy szli donikąd,
słyszałeś oprawców, którzy radośnie śpiewali.
Powinieneś opiewać okaleczony świat.
Pamiętaj o chwilach, kiedy byliście razem
w białym pokoju i firanka poruszyła się.
Wróc myślą do koncertu, kiedy wybuchła muzyka.
Jesienią zbierałeś żołądź w parku
a liście wirowały nad bliznami ziemi.
Opiewaj okaleczony świat
i szare piórko, zgubione przez drozda,
i delikatne światło, które błądzi i znika
i powraca.

(Anteny)

LEKCJA FORTEPIANU

Mam osiem lat

Lekcja muzyki u sąsiadów, państwa J.
Pierwszy raz jestem w ich mieszkaniu,
które pachnie inaczej niż nasze (u nas nie ma zapachu,
tak mi się wydaje). Tu wszędzie dywany,
grube perskie dywany. Wiem, że oni są Ormianami,
ale nie wiem, co to znaczy. Ormianie mają dywany,
w powietrzu wędruje pył przywieziony
jeszcze ze Lwowa, średniowieczny kurz.

un d'ells tenia un llarg viatge per davant,
als altres tan sols els esperava una buidor salada.
Has vist fugitius dirigint-se enlloc,
has sentit botxins cantant alegrement.
Hauries de cantar el món mutilat.
Recorda els moments quan es mogué la cortina,
estàveu junts en una habitació blanca.
En pensaments torna al concert quan esclatà la música.
A la tardor collies aglans al parc
i les fulles s'arrombollaven a les cicatrius de la terra.
Canta el món mutilat
i la ploma grisa que ha perdut un tord
i la llum delicada que vaga i s'esvaneix
i retorna.

(Antenes)

CLASSE DE PIANO

Tinc vuit anys

Classe de música a cals veïns, els senyors J.
Sóc per primera vegada a casa seva
que fa una olor diferent a la nostra (la nostra no en fa,
així m'ho sembla). Aquí hi ha catifes arreu,
gruixudes catifes perses. Sé que ells són armenis,
però no sé què vol dir això. Els armenis tenen catifes,
en l'aire encara corre la pols portada
des de Lwów, una pols medieval.

U nas nie ma dywanów ani wieków średnich.
Nie wiem, kim my jesteśmy – chyba wędrowcami.
Czasem myślę, że wcale nas nie ma. Tylko inni są.
Świetna akustyka w mieszkaniu naszych sąsiadów.

Cisza w tym mieszkaniu. W pokoju stoi fortepian
jak leniwy, oswojony drapieżnik – a w nim,
w samym jego centrum, spoczywa czarna kula muzyki.
Pani J. powiedziała mi zaraz po pierwszej
albo drugiej lekcji, żebym się raczej uczył języków,
ponieważ nie wykazuję zdolności do muzyki.

Nie wykazuję zdolności do muzyki.
Powinienem raczej uczyć się języków.
Muzyka będzie zawsze gdzie indziej,
nieosiągalna, zawsze w cudzym mieszkaniu.
Czarna kula będzie ukryta gdzie indziej,
ale może będą inne spotkania, inne odkrycia.

Wracałem do domu ze zwieszoną głową,
trochę smutny, trochę zadowolony – do domu,
gdzie nie było zapachu Persji, były amatorskie obrazy,
akwarele, i myślałem z goryczą, z przyjemnością,
że został mi tylko język, tylko słowa, obrazy,
tylko świat.

(Niewidzialna ręka)

A casa no tenim catifes ni edats mitjanes.
No sé qui som nosaltres –tal vegada uns errabunds.
De vegades penso que no hi som. Tan sols són els altres.
Hi ha una acústica fantàstica a cals veïns nostres.

Hi ha silenci en aquesta casa. A l'habitació hi ha un piano
com una au rapinyaire mandrosa, amansida, i a dins,
al bell mig, descansa la bola fosca de la música.
La senyora J. em va dir, just en acabar la primera
classe o la segona, que millor que estudiés llengües
perquè no tenia talent per a la música.

No tenia talent per a la música.
Millor que estudiés llengües.
La música sempre serà en un altre lloc,
inassolible, sempre a casa dels altres.
La bola negra quedarà amagada en un altre lloc,
però potser hi haurà unes altres trobades, uns altres
descobriments.

Vaig tornar cap a casa amb el cap cot,
una mica trist, una mica content –a aquella casa
on no hi havia l'olor de Pèrsia, hi havia quadres d'aficionats,
aquarel·les, i pensava amb amarguesa, amb satisfacció,
que només em quedava la llengua, només les paraules,
imatges,
només el món.

(Mà invisible)

PISANIE WIERSZY

Pisanie wierszy jest pojedynkiem,
w którym nie ma zwycięzcy –po jednej stronie
wznosi się cień, masywny jak łańcuch górski
widziany przez motyla, po drugiej
migają tylko krótkie chwile jasności,
obrazy i myśli, jak błyski zapałki
tej nocy, kiedy w bólu rodzi się zima.
Jest wojną w okowach, szyfrowaną depeszą,
długim czuwaniem, cierpliwością,

statkiem, który tonie i wysyła sygnał,
i przestaje tonąć, okrzykiem triumfu,
wiernością wobec starych, milczących mistrzów,
spokojną kontemplacją okrutnego świata,
eksplozją radości, ekstazą, nienasyceniem,
żalem, że wszystko odchodzi, nadzieją, że nic nie ginie,
rozmową, w której zabrakło ostatniego słowa,
dużą przerwą w szkole, której uczniów
już nie ma, jest pokonaniem jednej słabości

i początkiem nowej, wiecznym czekaniem
na następny wiersz, modlitwą, żałobą
po matce, krótkim zawieszeniem broni,
skargą i szeptem w spalonym konfesjonale,
buntem i wielkodusznym przebaczeniem,
rozdaniem całego majątku, skruczą, zgodą,
biegiem i spacerem, ironią, zimnym spojrzeniem,
wyznaniem wiary, dykcją, pośpiechem, płaczem
dziecka, które zgubiło najdroższy skarb.

(Niewidzialna ręka)

ESCRIURE POEMES

Escriure poemes és un duel
en què no hi ha vencedor; d'una banda,
s'alça una ombra, sòlida com una serralada
vista per una papallona; de l'altra,
sols pampalluguegen breus instants de claredat,
imatges i pensaments, com la llampada d'un misto
d'una nit en què en el dolor neix l'hivern.
És una guerra a les trinxeres, un cable xifrat,
una llarga vetlla, paciència,

un vaixell que s'enfonsa i envia un senyal,
i deixa d'enfonsar-se amb un crit de victòria,
és la fidelitat vers els vells mestres, silenciosos,
la tranquil·la contemplació del món cruel,
una explosió de felicitat, l'èxtasi, l'insaciable,
l'afllicció que tot desapareix, l'esperança que res no mor,
una conversa en què falta la darrera paraula,
una llarga hora d'esbarjo en una escola on
no hi ha alumnes, és vèncer una debilitat

i l'inici d'una de nova, l'eterna espera
per al proper poema, una pregària, el dol
per la mare, un breu armistici,
una queixa i un xiuxiueig en un confessionari
descobert, un avalot i un perdó magnànim,
repartir tots els béns, el penediment, la concòrdia,
còrrer i passejar, la ironia, una mirada freda,
la professió de fe, la dicció, les presses,
el plor d'un nen que ha perdut el seu tresor més preuat.

(Mà invisible)

O MOJEJ MATCE

O mojej matce nie umiałbym nic powiedzieć –
jak powtarzała, będziesz kiedyś żałował,
gdy mnie już nie będzie, i jak nie wierzyłem
ani w „już”, ani w „nie będzie”,
jak lubiłem patrzeć, kiedy czytała modną powieść,
zaglądając od razu do ostatniego rozdziału,
jak w kuchni, uważając, że to nie jest dla niej
odpowiednie miejsce, przyrządza niedzielną kawę,
albo, jeszcze gorzej, filety z *dorsza*,
jak czeka na przyście gości i patrzy w lustro,
robiąc tę minę, która skutecznie chroniła ją przed
zobaczeniem siebie naprawdę (co, zdaje się,
odziedziczyłem po niej, jak i kilka innych słabości),
jak potem swobodnie rozprawia o rzeczach,
które nie były jej *forte*, i jak ja jej niemądrze
dokuczałem, tak jak wtedy, kiedy ona
porównała siebie do Beethovena, głuchnącego,
a ja powiedziałem, okrutnie, ale wiesz, on
miał talent, i jak wszystko mi wybaczała
i jak ja to pamiętam, i jak leciałem z Houston
na jej pogrzeb i jak nic nie umiałem powiedzieć,
i wciąż nie umiem.

(*Asymetria*)

SOBRE LA MEVA MARE

Sobre la meva mare no sabia dir res
—com quan em repetia, et sabrà greu
quan jo ja no hi sigui, i jo no creia
ni en “ja” ni tampoc “no hi sigui”,
com m’agradava mirar-la llegint una novel·la de moda,
anant directament al darrer capítol,
com, a la cuina, pensant que no era el lloc
adient per a ella, feia el cafè el diumenge,
o encara pitjor, un filet de bacallà,
com esperava que vinguessin els convidats
i es mirava al mirall,
i feia aquelles cares que la protegien amb eficàcia
de veure’s tal com era realment (sembla
que jo ho he agafat d’ella, com també altres febleses),
com, després, parlava amb desimboltura de coses
que no eren el seu fort, i com jo li feia la guitza
estúpida com aleshores quan ella
es comparava a Beethoven, per la sordesa,
i jo li vaig contestar, cruelment, però ell
tenia talent saps? i com m’ho perdonava tot
i com ho recordo, i com vaig volar de Houston
al seu funeral, i com no vaig saber dir res,
i segueixo sense saber-ho.

(Asimetria)

CHACONNE

Dla Jaume Vallcorba

Wiemy, wszyscy wiedzą, że rozmawiał z Panem
w niezliczonych kantatach i w pasjach, ale jest też
chaconne z drugiej partity na skrzypce solo:
tutaj, może tylko tutaj, Bach mówi o swoim życiu,
nagle, niespodziewanie, opowiada nam o sobie,
szybko i gwałtownie wyrzuca z siebie smutek i radość
(bo nic innego nie mamy), rozpacz po stracie żony i
dzieci,
żał, że czas musi nam wszystko odebrać,
ale także ekstazę niekończących się godzin
gdy w stęchłym powietrzu mrocznego kościoła,
samotny jak pilot samolotu przewożącego pocztę
do obcych krajów, grał na organach i czuł pod
palcami
ich pneumatyczną uległość, ich zachwyty, drżenie,
albo gdy słyszał jednolity, mocny głos chóru, jakby
raz na zawsze skończyły się właśnie pomiędzy ludźmi
–przecież my także marzymy o tym,
żeby powiedzieć prawdę o naszym życiu,
i wciąż niezgrabnie próbujemy,
i nadal będziemy próbowali, lecz
gdzie są, gdzie mogą być nasze kantaty, powiedz,
gdzie jest druga strona.

(Asymetria)

XACONA

Per a Jaume Vallcorba

Ho sabem, tothom sap que parlà amb el Senyor
en les innumerables cantates i en les passions, però
també

hi ha la xacona de la partita número 2 per a violí sol:
aquí, potser només aquí, Bach parla de la seva vida,
de sobte, inesperadament, ens diu coses de si mateix,
ràpidament i violenta desbota enfora la tristesa i l'alegria
(no tenim res més), la desesperança en perdre dona i fills,
el desconsol perquè el temps ens ho arrabassarà tot,
però també l'èxtasi de les hores inacabables
quan en l'aire ranci d'una fosca església,
solitari com el pilot d'un avió portant el correu
a països estrangers, tocava els orgues i notava sota els dits
la seva submissió pneumàtica, el seu encís, el tremolor,
o quan sentia la veu del cor, uniforme, intensa, com si
d'un cop per sempre s'acabessin les dissensions entre
la gent

—és cert que nosaltres també somniem
a dir la veritat sobre la nostra vida
i ho seguim intentant sense traça,
i ho seguirem intentant, però on són,
on poden ser les nostres cantates, digues,
on és l'altra cara.

(Asimetria)

DZIECIŃSTWO

Give me my childhood again

(John Burnside)

Oddajcie mi moje dzieciństwo,
republikę gadatliwych wróbli,
niezmierzone puszcze pokrzyw
i nocny płacz nieśmiałego puszczyka

Naszą ulicę pustą w niedzielę,
neogotycki czerwony kościół,
który nie sprzyjał mistykom,
łopiany szepczące po niemiecku

i spowiedź alkoholika przed
ołtarzem białej ściany,
i kamienie i deszcz i kałuże w
których lśniło złoto.

Teraz już wiedziałbym na pewno
jak być dzieckiem, wiedziałbym
jak patrzeć na oszronione drzewa,
jak żyć nieruchomo.

(*Asymetria*)

INFANTESA

Give me my childhood again

(John Burnside)

Torneu-me la meva infantesa,
la república dels pardals xerraires,
les immenses selves d'ortigues
i el plor nocturn del tímid gamarús.

El nostre carrer buit el diumenge,
la vermella església neogòtica,
que no afavoria els místics,
les bardanes xiuxiuejant en alemany

i la confessió d'un alcohòlic davant
de l'altar d'una paret blanca,
i les pedres i la pluja i els tolls
en què brillava l'or.

Ara segur que sabia com ser
nen, sabia com mirar
els arbres plens de gebre,
com viure immòbil.

(Asimetria)

1943: WERNER HEISENBERG Z WIZYTĄ U HANSA FRANKA W KRAKOWIE

Trudna wizyta, chociaż cząstki elementarne
nie komentowały nigdy bieżących wydarzeń.
Hans Frank, subtelny znawca sztuki, morderca,
był kolegą szkolnym jego starszego brata
– łączyło ich upodobanie do muzyki.
Braci się nie wybiera ani ich kolegów.

Trochę go dziwiło, że Frank wybrał
królewski zamek na swoją siedzibę.
Przechodnie na ulicach wydali mu się smutni,
poruszali się jak czarne marionetki,
w górze chmury fioletowe i milczące,
w dole miasto jak matowe lustro.

Był grudzień, miesiąc matowy.
Cząstki elementarne milczały.
Wygłosił wykład (tylko dla Niemców).
Nie mógł zrozumieć tych chmur,
tego lustra, na szczęście zaraz pochłonęły go
inne troski: jego ojczyzna płonęła.

Te ciemne ulice nie były jego ojczyzną.
Bezlistne drzewa, chłód, kobiety okutane
w szale i chusty – to chyba tylko sen.
W swojej autobiografii pominął ten epizod,
w końcu – bez znaczenia. To, co nieme,
niech pozostanie nieme. Tak myślał.

(Asymetria)

1943: WERNER HEISENBERG VISITA HANS FRANK A CRACÒVIA

Una visita difícil, encara que les partícules elementals mai no van comentar aquells esdeveniments.

Hans Frank, subtil coneixedor de l'art, assassí, va ser company de classe del seu germà gran – els unia l'afició per la música.

No es trien els germans, ni tampoc els companys.

El va estranyar una mica que Frank triés el castell reial per tenir-hi la seva seu.

Els vianants dels carrers li semblaven tristos, es movien com titelles negres, allà dalt, núvols color lila i silenciosos, a baix, la ciutat com un mirall mat.

Era desembre, un mes mat.

Les partícules elementals callaven.

Va fer una conferència (sol per als alemanys).

No podia entendre aquells núvols, aquell mirall, per sort ben aviat el van acaparar altres preocupacions: la seva pàtria cremava.

Aquells carrers foscos no eren la seva pàtria.

Els arbres sense fulles, el fred, les dones enfonyades en bufandes i mocadors –potser només és un somni.

En la seva autobiografia no va esmentar aquest episodi, al cap i a la fi no tenia importància. El que és mut que romanguí mut. Això era el que pensava.

(Asimetria)

Bibliografia D'Adam Zagajewski

Poesia

- *Komunikat* (Comunicat), Wydawnictwo Literackie, Kraków 1972.
- *Sklepy mięsne* (Carnisseries), Wydawnictwo Literackie, Kraków 1975.
- *List. Oda do wielości* (Carta. Oda a la multiplicitat), Instytut Literacki, París 1983.
- *Jechać do Lwowa* (Anar a Lviv), Aneks, London 1985.
- *Płótno* (Llencç), Zeszyty Literackie, Paris 1990.
- *Ziemia Ognista*, Wydawnictwo a5, Poznań 1994. Ed. cat. *Terra del foc*, trad. Xavier Farré, Quaderns Crema, 2004. Ed. cast. *Tierra del fuego*, trad. Xavier Farré, Acantilado, 2004.
- *Późne święta* (Festes tardanes), PIW, Varsòvia 1998.
- *Pragnienie*, a5, Kraków 1999. Ed. cast. *Deseo*, trad. Xavier Farré, Acantilado, 2005.
- *Powrót*, Znak, Kraków, 2003 (una selecció de poemes està inclosa a *Antenas*).
- *Anteny*, a5, Kraków, 2005. Ed. cast. *Antenas*, trad. Xavier Farré, Acantilado, 2007.
- *Niewidzialna ręka*, Znak, Kraków, 2009. Ed. cast. *Mano invisible*, trad. Xavier Farré, Acantilado, 2012.
- *Asymetria* (Asimetria), a5, Kraków, 2014.
- *Poemas escogidos*, trad. Elżbieta Bortkiewicz, Pre-Textos, 2005.

Assaig

- *Solidarność i samotność*, Zeszyty Literackie, Paris 1986. Ed. cast. *Solidaridad y soledad*, trad. d'Anna Rubió i Jerzy Sławomirski, Acantilado, 2010.
- *Dwa miasta*, Zeszyty Literackie / Oficyna Literacka, Paris-Kraków 1991. Ed. cast. *Dos ciudades*, trad. d'Anna Rubió i Jerzy Sławomirski, Acantilado, 2006.
- *W cudzym pięknie*, Wydawnictwo a5, Poznań 1998. Ed. cast. *En la belleza ajena*, trad. Ángel Díaz Pintado, Pre-Textos, 2003.
- *Obrona żarliwości*, Wydawnictwo a5, Kraków 2002. Ed. cast. *En defensa del fervor*, trad. d'Anna Rubió i Jerzy Sławomirski, Acantilado, 2005.
- *Poeta rozmawia z filozofem*, Zeszyty Literackie, Warszawa, 2007.
- *Lekka przesada*, a5, Kraków, 2011.

Aquesta selecció de poemes
d'Adam Zagajewski
es publica el 13 d'octubre de 2014
amb motiu del recital del poeta
dins el cicle Dilluns de poesia
a l'Arts Santa Mònica, Barcelona.

Dilluns de poesia a l'Arts Santa Mònica 2014

30 de juny

Montserrat Abelló

Presentació de Lluïsa Julià

7 de juliol

Ramón Andrés

Presentació d'Esther Zarraluki

15 de setembre

Tonko Maroević (Croàcia)

Presentació de Simona Škrabec

Traducció de Pau Sanchis

22 de setembre

Feliu Formosa

Presentació de Ramon Farrés

13 d'octubre

Adam Zagajewski (Polònia)

Presentació i traduccions de Xavier Farré

20 d'octubre

Anise Koltz (Luxemburg)

Presentació i traduccions d'Anna Montero

17 de novembre

Denise Desautels (Quebec)

Presentació i traduccions d'Antoni Clapés

15 de desembre

Carles Hac Mor

Presentació de Jordi Marrugat

**Totes les sessions tindran lloc
al claustre d'Arts Santa Mònica
els dilluns a les 19 h.**

Arts Santa Mònica

Centre de la creativitat

La Rambla 7 08002 Barcelona

T 935 671 110

www.artssantamonica.cat

Entrada lliure

Amb el suport de:

QUADERNS CREMA

A CANTILADO

Mitjans col·laboradors:

ara.cat

NÚVOL

Col·laboren:

PEN
català
per a la poesia en català
des de 1975
amb el suport de
la Generalitat de Catalunya
i el Departament de Cultura
de la Generalitat de Catalunya
amb el suport de la Diputació de Barcelona
i el Consell Insular de Mallorca
i el Consell de Regens de les Illes Balears
i el Consell de Regens de les Illes Canàries
i el Consell de Regens de les Illes Columbrianes
i el Consell de Regens de les Illes de l'Ebre

AELC
ASSOCIACIÓ D'EScriptors
EN LENGÜA CATALANA

Consolat General
de la República de Polònia
a Barcelona

INSTITUTO POLACO
DE CULTURA
MADRID

Organitzen:

1714 / 2014

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

Cafè Central
(poesia des de 1989)

SANTAMÒNICA